

Дело C-39/24

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

15 януари 2024 г.

Запитваща юрисдикция:

Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n.º 6 de Ceuta
(Испания)

Дата на акта за преюдициално запитване:

2 януари 2024 г.

Жалбоподател:

Justa

Ответник:

Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S. A.

[...] [запитваща юрисдикция, производство и страни] [...]

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

[...]

ФАКТИ

- 1 Производството по разглежданото дело е спряно, като страните и прокуратурата са уведомени за възможността да се отправи преюдициално запитване до Съда на Европейския съюз.
- 2 Срокът, предоставен на страните и прокуратурата да представят становище по необходимостта настоящия съд да отправи такова преюдициално запитване, е изтекъл, като те са представили писмените си становища, които са приложени към преписката и чието съдържание се счита за възпроизведено.

МОТИВИ

3 [...]

4 [...].

5 [...]

[Искане за разглеждане на делото по реда на спешното или бързото производство, което е отхвърлено от запитващата юрисдикция]

6 [...]

[Евентуално отправяне на преюдициален въпрос относно съдебните разноски по настоящото производство, което е отказано от запитващата юрисдикция]

7 [...]

8 [...]

[Член 267ДФЕС и други разпоредби от правото на Съюза относно отправянето на преюдициално запитване, както и Препоръки на Съда на Европейския съюз към националните юрисдикции относно отправянето на преюдициални запитвания]

9 Към настоящото преюдициално запитване са приложими следните директиви:

– Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори: членове 3, 5 6 и 7

– Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 година относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар: член 7

10 Към настоящото преюдициално запитване са приложими следните национални разпоредби:

– Orden sobre transparencia de las condiciones financieras de los préstamos hipotecarios (Наредба за прозрачност на финансовите условия по ипотечните кредити) от 5 май 1994 г.: приложение II, параграф 4 и член 5

– Ley 5/2019 que regula los contratos de crédito inmobiliario (Закон 5/2019 за договорите за кредит за недвижим имот) от 15 март 2019 г.: член 14 относно прозрачността

– Real Decreto Legislativo 1/2007, Texto Refundido de la Ley General para la Defensa de Consumidores y Usuarios (Кралски законодателен декрет 1/2007 за

одобряване на преработения текст на Общия закон за защита на потребителите и ползвателите) от 16 ноември 2007 г.: член 8, букви b) и d) и членове 60, 80, 82 и 83

– Ley 26/88 sobre disciplina e intervención de entidades de crédito (Закон 26/88 относно дисциплината и контрола на кредитните институции) от 29 юли 1988 г.

– Ley 7/98 de condiciones generales de la contratación (Закон 7/98 за общите договорни условия) от 13 април 1998 г.: член 3, член 8, параграфи 1 и 2, член 5, параграф 5, членове 7 и 10

– Código Civil (Граждански кодекс): член 1303 и други свързани разпоредби

- 11 В настоящото производство се оспорва клаузата, посветена на комисионата за обработка, в договор за ипотечен кредит, сключен в нотариална форма на 3.11.2005 г. пред нотариус [...], по който жалбоподателят е кредитополучател, а ответникът е кредитна институция кредитор. В клауза 4.1 от него се предвижда комисиона за обработка в размер на 0,25 % от главницата, която се определя и плаща при сключването на договора за ипотечен кредит в нотариална форма от кредитополучателя на банковата институция чрез задължаване на разплащателна сметка.
- 12 В решение по съединени дела C-224/19 и C-259/19 от 16 юли 2020 г. Съдът на ЕС се произнася по комисионата за обработка, макар и не с оглед на специалната правна уредба, уреждаща последната, като освен това постановява решение от 16 март 2023 г. относно контрола за неравноправен характер върху такава клауза. Вследствие на решението на Съда на ЕС от 16 юли 2020 г. повечето апелативни съдилища на провинциите в Испания обезсилват клаузата за обработка в договорите за ипотечен кредит и осъждат банките да върнат платените от клиентите суми ведно с лихвите. Критерият за отмяна на посочената клауза, приложен в това решение на Съда на ЕС, се състои в това, че банките могат да събират комисионата само ако да докажат, че са предоставили на клиента кредитополучател услуга, за която тези разходи са направени. Съгласно посоченото решение на Съда на ЕС комисионата за обработка не определя същността на договорното отношение; обстоятелството, че включването ѝ в общата цена на кредита не се дължи на това, че е част от ГПР, не означава, че е съществена престация по договор, и при всички случаи комисионата за обработка подлежи на засилен контрол за неравноправност. В заключение Съдът на ЕС приема, че клауза, която задължава потребителя да заплати комисиона за обработка, може да създаде в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между произтичащите от договора права и задължения за страните в противоречие с изискването за добросъвестност, ако банката не докаже, че тази комисиона съответства на действително предоставени услуги и направени разходи. Тази съдебна практика е подкрепена от решение на

Audiencia Provincial de Zaragoza, Secc. 5^a (Апелативен съд на провинция Сарагоса, пети състав, Испания) от 17.12.2020 г., решение на Audiencia Provincial de Lérida, Secc. 2^a (Апелативен съд на провинция Лерида, втори състав, Испания) от 27.11.2020 г. и решение на Audiencia Provincial de Madrid, Secc. 11^a (Апелативен съд на провинция Мадрид, единадесети състав, Испания) от 9.10.2020 г. Решението на Съда на ЕС от 16 март 2023 г. следва правилото, установено в предходното решение на Съда на ЕС от 16 юли 2020 г., че договорната клауза, посветена на комисионата за обработка, не може да издържи автоматично проверката за прозрачност, а трябва да се вземе предвид: i) текстът на клаузата; ii) информацията, която институцията е предоставила на заемателя, включително информацията, която тя е длъжна да предостави в съответствие с приложимата за сектора правна уредба; iii) рекламата, направена от тази институция във връзка с този вид заеми, и iv) „като се отчита степента на внимание, която може да се очаква от средния потребител, който е нормално осведомен и в разумни граници наблюдателен и съобразителен“.

13 В решение 816/2023 на Tribunal Supremo, Sección Primera (Върховен съд, първи състав, Испания) по жалба 919/2019 от 29 май 2023 г. се посочва, че недоказването на извършването на услугите, за които се заплаща комисионата за обработка, не означава, че тя е недействителна, тъй като то не е съществено условие за нейната действителност според Съда на ЕС. Следователно е необходимо да се извърши проверка за прозрачност и да се анализира съдържанието, но от ясна отправна точка: услугите, за които се плаща комисионата за обработка, са присъщи за самото отпускане на ипотечния кредит и са изброени или установени в приложимата за сектора правна уредба.

14 В решение 816/2023 от 29 май 2023 г. на Tribunal Supremo се доразвива решението на Съда на ЕС и в този смисъл се подчертава следното от него:

1. Трябва да се изключи възможността комисионата за обработка да е част от основния предмет на договора, тъй като [според последното решение] понятието за съществен елемент на договора за кредит от гледна точка на кредитополучателя е с ограничен обхват и за такъв се счита само възнаградителната лихва.

Поради това според Tribunal Supremo е уместно да се измени националната съдебна практика в смисъл, че тъй като комисионата за обработка не е част от съществените елементи на договора, съгласно член 4, параграф 2 от Директива 93/13/ЕИО от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори съдържанието ѝ може да се провери (за неравноправност).

2. С комисионата за обработка се плащат разходите за проучване, одобряване и разглеждане на искането за заем или ипотечен кредит. Поради това сама по себе си комисионата за обработка не е неравноправна.

3. Клаузата, посветена на комисионата за обработка, трябва не само да е съставена на ясен и разбираем език, но и да издържи проверката за прозрачност по същество в случай на договор, сключен с потребител или ползвател. В това отношение, за да прецени законосъобразността на тази клауза, националният съд трябва:

– да провери икономическите последици, които произтичат за потребителя от тази клауза, което означава той да може да разбира естеството на услугите, предоставени като насрещна престация за предвидените в нея разходи;

– да провери дали няма припокриване между различните предвидени в договора разходи или между услугите, които се заплащат с тях;

– да провери дали финансовата институция е предоставила задължителната информация в съответствие с националната правна уредба и я е включила в предварителното си предложение или реклама във връзка с вида на подписания договор, както и дали е възможно от тази информация или реклама потребителят да се запознае в достатъчна степен с икономическото съдържание и действието на клаузата в договора, посветена на комисионата за обработка, т.е. дали е наясно с основанията за възнаграждението, съответстващо на комисионата за обработка, въпреки че кредиторът не е длъжен да посочва в договора естеството на всички услуги, предоставени като насрещна престация за комисионата за обработка;

– да прецени особеното внимание, което средният потребител отдава на този вид клауза, доколкото в нея се предвижда пълното изплащане на значителна сума още към момента на отпускане на заема или кредита.

4. Tribunal Supremo посочва, че за целите на преценката за евентуална неравноправност на клаузата Съдът на ЕС приема, че:

– що се отнася до добросъвестността, трябва да се провери дали, като постъпва добросъвестно и справедливо с потребителя, кредиторът може основателно да очаква, че потребителят ще се съгласи с подобна клауза при индивидуални преговори;

– що се отнася до значителната неравнопоставеност, не може да се приеме, че клауза, с която се въвежда комисиона за обработка на заем или ипотечен кредит, нарушава при всички случаи равнопоставеността между произтичащите от договора права и задължения на страните, а трябва да се прецени дали разходите не са непропорционални спрямо размера на кредита или пък дали услугите, за които се плаща тази комисиона, не са включени в други събирани от потребителя комисиони и такси (точки 51, 58 и 59).

15 Във връзка с националната правна уредба, приложима за информацията, която кредитната институция трябва да предоставя на потребителя при договори за заем или ипотечен кредит и по-специално относно комисионата

за обработка, в решението от 29 май 2023 г. на Tribunal Supremo се посочва следното:

1. Разпоредбите за банкова прозрачност предвиждат специфичен правен режим за комисионата за обработка, различен от този на другите банкови комисиони.

В параграф 4 от приложение II към Наредбата от 5 май 1994 г. за прозрачност на финансовите условия по ипотечните кредити (при действието на чийто режим е сключен спорният договор) се предвижда следното:

„4. Комисиони

1. Комисиона за обработка — всички разходи за проучването, одобряването и разглеждането на искането за ипотечен кредит или други подобни разходи, присъщи за дейността на институцията заемодател във връзка с отпускането на заема, трябва задължително да бъдат включени в една-единствена комисиона, наречена комисиона за обработка, която е платима еднократно. Размерът, начинът и моментът на плащане на комисионата се уреждат в настоящата клауза. [...]

2. Други последващи комисиони и разходи — освен „комисионата за обработка“, за сметка на заемателя могат да се договарят само: [...]

с) Комисионите, които са надлежно съобщени на Банката на Испания в съответствие с разпоредбите на Наредбата от 12 декември 1989 г. и нейните правилници за приложение, и съответстват на конкретно предоставена от кредитната институция услуга, различна от обичайното административно обслужване на кредита“.

2. Този различен правен режим на комисионата за обработка в сравнение с правния режим на другите банкови комисиони е запазен в първоначалната редакция на Ley 2/2009, por la que se regula la contratación con los consumidores de préstamos o créditos hipotecarios y de servicios de intermediación para la celebración de contratos de préstamo o crédito (Закон 2/2009 за договарянето на ипотечни заеми или кредити с потребителите, както и на посредническите услуги за сключването на договори за заем или кредит) от 31 март 2009 г. Член 5 от посочения закон предвижда следното относно задълженията за прозрачност по отношение на тарифите за комисиони и разноски:

„1. Предприятията определят свободно своите тарифи за комисиони, условия и разноски, които могат да бъдат възложени на потребителите без други ограничения освен съдържащите се в този закон, Закона от 23 юли 1908 г. и Кралски законодателен декрет 1/2007 от 16 ноември 2007 г. по отношение на неравноправните клаузи.

В тарифите, включващи комисиони или компенсации и разходите, които могат да бъдат поискани, включително консултантските дейности, се посочват случаите и евентуално честотата, с която се прилагат. Комисионите, компенсациите или разходите, възложени на клиента, трябва да съответстват на действително предоставени услуги или направени разходи. За услуги, които не са изрично приети или заявени от клиента, не се дължи комисиона или разходи.

2. Независимо от предходния параграф:

а) При заемите или ипотечните кредити се прилагат разпоредбите относно обезщетението за предсрочно погасяване от специалната правна уредба за пазара на ипотечните кредити, освен ако заемът или ипотечният кредит е отпуснат преди 9 декември 2007 г. и в договора е предвиден режимът на комисионата за предсрочно погасяване по Ley 2/1994 sobre subrogación y modificación de préstamos hipotecarios (Закон 2/1994 за суброгацията и изменението на ипотечните кредити) от 30 март 1994 г., в който случай се прилага посоченият закон.

б) При заемите или кредитите, обезпечени с жилищна ипотека, комисионата за обработка, която е платима еднократно, включва всички разходи за проучването, одобряването и разглеждането на искането за заем или ипотечен кредит или други подобни разходи, присъщи за дейността на предприятието във връзка с отпускането на заема или кредита. При заеми или кредити в чуждестранна валута комисионата за обработка включва и всяка комисиона за обмяна на валута при отпускането на заема или кредита.

Другите прилагани по тези заеми или кредити от предприятието комисиони и разноси, които могат да бъдат възложени на потребителя, трябва да съответстват на конкретно предоставена услуга, различна от отпускането или обичайното обслужване на заема или кредита.

3. Понастоящем този правен режим се съдържа в Ley 5/2019, reguladora de los contratos de crédito inmobiliario (Закон 5/2019 за кредитите за недвижими имоти) от 15 март 2019 г., член 14 (относно правилата за прозрачност при предлагането на кредити за недвижими имоти) от който предвижда следното:

„3. Могат да се възлагат разходи или да се събират комисиони за услуги, свързани с кредитите, само ако са заявени или приети изрично от кредитополучателя или потенциалния кредитополучател и при условие че съответстват на действително предоставени услуги или на направени разходи, които могат да бъдат доказани.

4. Ако е договорена комисиона за обработка, тя е платима еднократно и включва всички разходи за проучването, разглеждането или одобряването на искането за кредит или други подобни разходи, присъщи за дейността на кредитора във връзка с отпускането на кредита. При кредити в чуждестранна

валута комисионата за обработка включва и всяка комисиона за обмяна на валута при отпускането на кредита.

Трябва да се отбележи, че тази комисиона за обработка не само продължава да бъде третирана различно и в новия правен режим спрямо останалите комисиони, приложими за заемите или ипотечните кредити, но и че тя съответства на разходите, „присъщи“ за дейността във връзка с отпускането на заема или кредита, поради което не включва никакъв друг вид разходи, които не са присъщи за това отпускане“.

В решението си от 29 май 2023 г. Tribunal Supremo съвсем ясно посочва, че няма еднозначен отговор на въпроса дали клаузата относно комисионата за обработка е действителна или недействителна, тъй като той зависи от индивидуалната преценка за всеки отделен случай с оглед на събраните доказателства.

- 16 В посоченото решение 816/23 Tribunal Supremo счита за действителна комисионата за обработка по следните съображения:

Финансовата институция е спазила напълно Наредбата от 5 май 1994 г. (правна уредба, приложима *ratione temporis*). По-конкретно: (i) комисионата включва всички разходи за проучването, одобряването и разглеждането на искането за заем, присъщи за дейността във връзка с отпускането на заема; (ii) озаглавена е „комисиона за обработка“, а не ѝ е поставено наименование, което може да доведе до объркване; (iii) комисионата е платима еднократно в самото начало; (iv) нейният размер, начинът и моментът на плащането ѝ са уредени изрично в договорната клауза. Платената сума не е непропорционална, тъй като комисионата представлява 0,65 % от главницата по заема при среден размер между 0,25 % и 1,5 %.

- 17 Накрая, съдилищата трябва да преценяват съгласно насоките, предоставени в решение 816/23 на Tribunal Supremo, дали всяка една от спорните клаузи издържа проверката за прозрачност и на съдържанието ѝ, тъй като комисионата за обработка не е част от възнаграждението по договора.

ДИСПОЗИТИВ

ОПРЕДЕЛИ:

- 18 Спира производството до този процесуален момент.
- 19 Отправя преюдициално запитване до Съда на ЕС, за да отговори на следните въпроси:
- 20 **I.** Допуска ли правото на Съюза тълкуване на Tribunal Supremo (Върховен съд, Испания) във връзка с комисионата за обработка, съгласно което самото посочване в ипотечния акт на сумата по клаузата и на обстоятелството, че

тази сума не надхвърля определената граница, е достатъчно, за да се приеме, че няма неравноправност с оглед на член 4, параграф 2 от Директива 93/13/ЕИО поради липса на прозрачност, дори когато в посочената клауза за нея няма уточнения за съдържание и време.

- 21 **II.** Ако потребителят е информиран предварително за въпросната клауза и тя не се счита за присъща за дейността по банков кредитиране, както е предвидено в Директива 2014/17/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, а се разглежда като отделна спрямо самата възнаградителна лихва, не трябва ли да се издават фактури и, в крайна сметка, тези услуги да се уточняват преди задължаването на потребителя за тях, и не противоречат ли на правото на Съюза такива пропуски предвид засягането на прозрачността по същество на посочената клауза?

[...] [заклучителни процесуални формулировки]

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ